

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра історії України

РУСЛАНА ДАВИДЮК, ТЕТЯНА МАЛЕЦЬКА

**СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ У
СТАРШІЙ ШКОЛІ**

Навчально-методичний посібник

Рівне – 2023

УДК 93/94:373.5.091.33(072)

Давидюк Р., Малецька Т. Сучасні методи навчання історії у старшій школі. Навчально-методичний посібник. Рівне: РДГУ, 2023. 80 с.

Рецензенти:

Петренко Оксана Борисівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Старжець Володимир Іванович, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії, теорії держави і права та філософії Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука, старший вчитель Обарівського ліцею Городоцької сільської ради Рівненського району, Рівненської області.

Методична розробка підготовки магістрів:

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (Історія).

Розглянуто на засіданнях кафедри історії України (Протокол від 21 вересня 2023 р. № 10) і Навчально-методичної комісії факультету історії, політології та міжнародних відносин (Протокол від 25 вересня 2023 р. № 9) та рекомендовано до використання у навчальному процесі.

© Давидюк Р. П., 2023

© Малецька Т. В., 2023

ЗМІСТ

- 1. ВСТУП**
- 2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**
- 3. СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**
- 4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**
- 5. ТЕМАТИКА ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПІДГОТОВКИ ДО ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ**
- 6. САМОСТІЙНА РОБОТА ТА ОЦІНЮВАННЯ**
- 7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА**

ВСТУП

Сучасне життя ставить нові нові вимоги до підготовки майбутніх компетентних фахівців, що зумовлює необхідність набуття інноваційних навичок, оволодіння новими технологіями підготовки вчителів старшої школи.

Навчально-методичний посібник з курсу «Сучасні методи навчання у старшій школі» покликаний вдосконалити базові теоретичні знання та практичні вміння професійної підготовки майбутнього вчителя історії. Посібник розроблено відповідно до навчального плану підготовки магістрів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта (Історія) освітньої програми «Середня освіта (Історія)» Рівненського державного гуманітарного університету. Згідно з навчальним планом дисципліна «Сучасні методи навчання історії у старшій школі» є курсом основного компоненту освітньої програми, вивчається в обсязі 180 годин (6 кредитів) впродовж 1 та 2 семестрів, читається магістрам на факультеті історії, політології та міжнародних відносин. Курс розподілено на 4 модулі.

Робочою програмою у ході вивчення дисципліни передбачено наступні види діяльності: лекційні, практичні заняття, виконання лабораторних робіт, індивідуальних завдань та самостійне вивчення окремих питань.

Навчально-методичний посібник вміщує програму навчальної дисципліни, силабус із розробкою планів практичних занять, рекомендацій до проведення лабораторних робіт.

Навчально-методичний посібник «Сучасні методи навчання у старшій школі» адресовано здобувачам освіти підготовки магістрів із галузі знань: 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта (Історія).

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1.

Теоретичні засади сучасних методів навчання історії у старшій школі.

Тема 1. «Сучасні методи навчання історії у старшій школі» як дисципліна.

Мета, завдання, зміст і структура курсу «Сучасні методи навчання у старшій школі». Методика навчання історії в школі як педагогічна навчальна дисципліна та педагогічна наука. Система шкільної історичної освіти. Шкільні програми з історії: мета, завдання, сучасні вимоги. Концепція НУШ. Головні завдання і принципи Нової української школи. Етапи реалізації концепції Нової української школи. Старша профільна школа. Диференціація навчання в старшій школі для забезпечення рівних можливостей у здобутті освіти. Завдання профільного навчання. Принципи профільного навчання: фуркація, варіативність і альтернативність, наступність і неперервність, гнучкість, діагностико-прогностична реалізованість. Гуманітарний напрямок шкільної освіти: структура, мета, організація навчання.

Тема 2. Формування змісту та законодавчих основ викладання історії у старшій та профільній школі.

Стан шкільної історичної освіти в Україні до проголошення незалежності. Переосмислення історичних процесів у шкільній історії у 90-х рр. ХХ ст. Історична освіта у системі загальної середньої школи. Основні компоненти змісту історичної освіти. Концептуальні засади реформування історичної освіти, як базовий складник національної безпеки держави. Сучасне освітнє середовище. Безпечність процесу навчання. Реформування історичної освіти в системі середньої освіти. Нові підходи до навчання історії у школі. Виклики в умовах російсько-української війни. Оновлення змісту навчальних програм та його відображення у підручниках й

посібниках. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. Україноцентричний курс історії. Ідентичність українців у різні періоди історії. Повага до прийняття чужої позиції, вміння вести діалог. Українська історія у європейському і світовому контексті. Лінійна структури шкільної історичної освіти. Концентричний підхід до вивчення історії. Розширення тематичних і просторових контекстів.

Тема 3. Зміст історичної освіти в старшій та профільній школі.

Історичні знання як головний елемент історичної освіти: головні функції. Компоненти історичного знання: історична ява, історичні поняття, історичні закономірності, формування знань про науку «історію», ставлення учнів до історичних подій, явищ, осіб; методи і прийоми роботи з історичним матеріалом.

Поєднання фактологічного та інтерпретаційного, проблемного і краєзнавчого, формаційного та цивілізаційного підходів. Інтеграція соціальної, політичної, економічної і культурної історії.

Компоненти процесу навчання історії: цілі навчання, зміст, методична організація навчання, пізнавальні можливості учнів/учениць, результати навчальних досягнень. Психолого-педагогічні особливості освітніх та виховних завдань в старшій школі: диференціація інтересів та пізнавальних можливостей. Відповідність рівня викладання історії сучасному рівню розвитку гуманітарних наук.

Тема 4. Шкільний підручник історії для старшої школи: підходи, структура, методичне забезпечення.

Шкільний підручник з історії: проблеми і підходи до створення, варіативність та поліконцептуальність. Підручник у системі компетентнісного навчання. Конструювання підручника. Дискусії та підходи до підготовки «ідеального» підручника з історії. Сучасний український підручник з історії.

Інтегрований курс історії та його підручник.

Критерії якості підручника. Структура підручника: текстова і позатекстова складові, апарат орієнтування. Текст підручника: основний, додатковий, пояснювальний. Позатекстовий компонент. Текстова, аудіо та візуальна інформація. Методичний апарат: питання, завдання, текстові таблиці. Варіативність методичних елементів. Апарат орієнтування. Прийоми роботи з підручником.

Підручник як основний тип навчального тексту. Функції підручника. Прийоми роботи з текстом підручника історії 10-11 (12) класів. Підручник інтегрованого курсу історії в старших класах: новітні підходи, дискусія. Посібники для профільного навчання. Підручники та навчально-методичні матеріали. Структура навчальної книжки. Вимоги до створення інших навчально-методичних видань.

Змістовий модуль 2.

Компетентнісний підхід у старшій школі та профільній школі.

Тема 5. Формування компетентностей учнів у процесі навчання історії.

Поняття «компетентності», «компетентнісного підходу». Формування компетентностей учнів у процесі навчання історії. ООН та ЄС про сучасну модель освіти: три глобальні цілі освіти, чотирирівнірна модель освіти. Закордонні практики запровадження нових моделей. Компетентність як педагогічне явище. Функції компетентності в системі освіти. Компетентнісний підхід у навчанні. «Основи соціальних прав» – принципи компетентнісного навчання. Рада ЄС: Рамкова програма оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя (2018): ключові компетентності. Ключові компетентності. Міжпредметні компетентності.

Компетентності за видами множинного інтелекту. Основоположні ідеї концепції Говарда Гарднера. Ключові компетентності НУШ. Особливості формування

компетентностей в старшій та профільній школі. Змістові лінії як основа для формування ключових компетентностей. Наскрізні (інтегровані) змістові лінії.

Тема 6. Предметні компетентності.

Предметні змістові лінії та предметна компетентність. Модельні навчальні програми. Просторова і хронологічна компетентності учнів. Логічна, інформативна, аксіологічна компетентності. Особливості методики роботи з документами. Вимоги до усного викладу матеріалу. Методика роботи з наочністю. Комп'ютери на заняттях з історії. Історичні карти. Методика роботи з історичними картами. Використання картин, фотографій, карикатур на заняттях з історії. Хронологія. Хронологічні таблиці. Синхронізм. Синхронічна таблиця. Діахронічний метод. Контроль навчальних досягнень учнів з історії в умовах компетентнісно орієнтованого навчання. Контроль як складник навчального процесу тематичного контролю діагностично-тематичного контролю. Поточний контроль тематичне оцінювання. Завдання для контролю відповідно до компетентнісно орієнтованого навчання: хронологічні, просторові, інформаційні, логічні, аксіологічні. Полікультурна і міжкультурна компетентності. Зміст етнопедагогічної компетентності вчителя. Інформаційно-комунікаційна компетентність.

Шляхи формування предметних компетентностей на уроках історії. Самоосвітня компетентність. Роль самоосвіти в підвищенні професійної компетентності педагога. Розвиток самоосвіти та самоосвітньої компетенції учнів. Організація самостійної роботи як засіб формування самоосвітньої компетентності учнів.

Тема 7. Дослідницький підхід у навчанні історії учнів старшої школи.

Дослідницька діяльність учнів як чинник зростання професійної компетентності. Методика організації дослідницької діяльності. Дослідницька діяльність на уроках і в позаурочний

час. Форми дослідницької роботи з учнями. Постановка проблеми (або виділення основного питання), вивчення теоретико-історичного матеріалу, пов'язаного з обраною темою, підбір методик дослідження і практичне оволодіння ними, підбір власного матеріалу з теми, його аналіз та узагальнення, власні висновки..

Основні форми позаурочної дослідницької роботи з історії у профільній школі. Масова (історичні вечори, лекції та бесіди, історичні екскурсії, вікторини й конкурси, олімпіади, конференції тощо). Групова (історичний гурток, історичні клуби, робота в музеї; випуск історичних газет, журналів, здійснення учнівських проєктів). Індивідуальна (читання історичної літератури, робота в архівах, написання рефератів та доповідей, виконання творчих завдань. Історико-краєзнавча робота. Музейні експозиції. Особистісно-зорієнтований характер дослідницької технології. Навчальне наукове дослідження учня. Підготовка учнів до роботи в МАН. Академічна доброчесність.

Тема 8. Методи наукового дослідження у старшій школі.

Соціальні потреби старшокласників у самоповазі, самовираженні. Дискусія. Проблемний метод навчання. Емпіричні методи дослідження (метод педагогічний експеримент, тестування, анкетування). Аналіз і синтез. Порівняння. Класифікація. Узагальнення. Аргументація. Ретроальтернативістика. Методи історичного пізнання: порівняльно-історичний метод, системно-структурний метод, метод аналогій, статистичний метод, історико-генетичний метод. Оцінка історичних явищ. Алгоритм роботи з джерелами. Понятійні схеми (графічні організатори інформації). Мережі (графічні систематизатори інформації). Текстові організатори інформації (план, виписки, тези анотація, резюме, конспект).

Тема 9. Академічна доброчесність.

Категорія академічної доброчесності. Основні принципи, цінності та важливість. Стаття 42 Закону України «Про освіту». Прояви академічної недоброчесності. Академічний плагіат. Самоплагіат. Фабрикація. Фальсифікація. Списування. Обман. Хабарництво. Необ'єктивне оцінювання. Стандарт оформлення списку використаних джерел. Посилання у наукових текстах.

Тема 10. Педагогічна майстерність і особистість вчителя.

Складники і критерії педагогічної майстерності. Особисті якості педагога вищої освіти. Основні функції педагога. Види діяльності педагога: конструктивна, організаційна, комунікативна. Навчально-методична діяльність вчителя. Організаційно-методична робота. Наукова праця. Психологічні особливості роботи вчителя. Педагогіка співробітництва. Особистісний підхід до учнів. Права та обов'язки викладача. Професійна компетентність. Професійно-педагогічне спілкування. Рівні готовності вчителя до педагогічної діяльності.

Змістовий модуль 3.

Інноваційні методики та технології навчання історії в старшій та профільній школі.

Тема 11-12. Інноваційні системи навчання.

Загальна характеристика та особливості інноваційних систем навчання. Технології в освіті: різновиди, зміст, особливості. Нові освітні технології та моделі навчання з історії. Технологізація історичного освітнього процесу.

Сутнісний зміст інноваційних моделей навчання. Інноваційні моделі: поняття, зміст, умови запровадження. Впровадження інновацій у навчальному закладі: основні принципи і проблеми навчальної практики. Сутність та особливості інноваційного навчального закладу.

Мейнстрим освітніх застосунків. Онлайн-інструменти на уроках історії. Сучасні інструменти організації дистанційного та змішаного навчання.

Тема 13. Сучасні методи та прийоми навчання історії в школі.

Дидактична суть методів та прийомів навчання. Класифікація методів навчання історії. Характеристика словесних, наочних, практичних методів навчання. Рациональне застосування методів навчання. Освітні стратегії навчання історії. Активне й пасивне навчання. Використання інтерактивних технологій. Евристичні методи навчання. Проектне навчання. Рольові ігри. Інтегровані курси. Мотивація учня. Піраміда сприйняття різних методів навчання.

Змістовий модуль 4.

Методичні основи професійної підготовки учителя історії в умовах модернізації освітнього простору

Тема 14. Модерний урок історії. Типи та структура.

Цілі навчання історії: цілепокладання, цілереалізація. Мета уроку. Таксономія навчальних цілей. Зміст навчального та історичного матеріалу, умови та способи його засвоєння. Види знань. Показники якості знань. Принципи навчання. Види навчальної діяльності учнів. Засоби навчання історії.

Типи уроків та їх структура. Технологічна картка уроку. Хронометраж уроку. Методичні рекомендації викладання історії в школі. Ролі та функції учителя на уроці.

Тема 15. Основні вимоги до сучасного уроку.

Систематизація вимог до планування, проведення та результатів уроку. Нормативно-правова база вчителя історії. Реалізація державних освітніх стандартів в галузі громадянської та історичної освіти. Конструювання та дизайн сучасного уроку історії. Самоаналіз уроку.

Емпауерментна педагогіка на уроках історії. Вимоги до організації домашніх завдань.

Оцінювання навчальних досягнень учнів. Формувальне оцінювання.

Тема 16. Урок історії у системі основних моделей навчання.

Поняття про основні моделі навчання. Особливості уроків у системі навчання за моделлю прямого викладання. Перевернуте навчання. Кореспондентне навчання. Теорія множинного інтелекту. Урок за моделлю кооперативного навчання. Урок у системі проблемного навчання.

Тема 17-18. Урок історії в інноваційних технологіях навчання.

Урок технології ОЗОН. Урок в технології розвивального навчання. Урок в системі модульного навчання. Урок у технологіях інтерактивного навчання. Урок у технології розвитку критичного мислення. Урок у інформаційних технологіях. Урок у Дальтон-технології навчання. Урок у біоадекватній технології. Урок у системі навчання за технологією «Діалог культур». Урок в інтегральній технології навчання. Урок в інших технологіях навчання. Використання ШІ на уроках історії.

Тема 19. Організаційно-методичні засади навчання історії дітей з особливими освітніми потребами.

Теоретичні засади інклюзивного навчання. Особливості організації освітнього процесу дітей з особливими потребами. Конструювання змісту історичної освіти в інклюзивному класі.

Упровадження державного стандарту у практику навчання історії дітей з особливими потребами. Диференційований підхід до навчання школярів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі.

Корекційні та методичні прийоми роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами. Учитель та асистент: професійне співробітництво. Визначення освітньої траєкторії дитини: співпраця педагогів та батьків.

СИЛАБУС

Назва дисципліни / освітнього компонента	Сучасні методи навчання історії у старшій школі
Освітня програма	014 Середня освіта. (Історія)
Компонент освітньої програми	Обов'язковий
Загальна кількість кредитів та кількість годин для вивчення дисципліни	___6 кредитів / 180 годин
Вид підсумкового контролю з	залік, екзамен
Мова викладання	Українська мова викладання
Викладач	Давидюк Руслана Петрівна , доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України Малецька Тетяна Володимирівна , кандидат педагогічних наук, вчитель історії вищої категорії, учитель-методист Острозького ліцею №2 Острозької міської ради Рівненської області
Е-mail викладача	Електронна адреса ruslana.davydiuk@rshu.edu.ua klio060778@gmail.com
Консультації	Вівторок, другий день тижня, 11.00, 226 аудиторія, он-лайн

Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс покликаний сформувати компетентності педагога – інноватора, що забезпечуватиме розвиток процесу навчання історії, проектування модерного освітнього середовища.

Метою курсу є підготовка здобувачів освіти до професійної діяльності з навчання історії в закладах загальної середньої та профільної освіти, надання на основі компетентнісного принципу теоретичних знань та практичних вмінь, що становлять основу професійної підготовки майбутнього вчителя.

Дисципліна читається для магістрантів стаціонарної та заочної форми навчання.

Згідно з освітньою програмою дисципліна забезпечує набуття здобувачами вищої освіти інтегральної, загальних та спеціальних (фахових) компетентностей.

Інтегральна компетентність передбачає здатність розв'язувати складні задачі і практичні проблеми в закладах загальної середньої та позашкільної освіти, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог до професійної, навчальної або дослідницької діяльності та сформовані особистісні якості.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК01. Знання та розуміння предметної області, професії.

- ЗК02. Уміння ідентифікувати і формулювати проблеми та здатність їх вирішувати.

- ЗК03. Здатність володіти сучасними інформаційними технологіями (включаючи ті, що базуються на ІКТ) в обсязі, необхідному для здійснення професійної освітньої та науково-дослідницької діяльності.

- ЗК06. Здатність до організації освітнього процесу та позааудиторної роботи в освітніх закладах, планування та керування часом.

- ЗК08. Здатність до виконання педагогічної діяльності як індивідуально, так і в колективі; створення справедливої і доброзичливої атмосфери, відносно усіх учасників освітнього процесу, незалежно від їх соціально культурно-економічних особливостей

Фахові компетентності (ФК)

- ФК01 Здатність продемонструвати знання і розуміння сучасних теоретичних та методологічних основ історії, а також методик викладання історії у закладах загальної середньої освіти.

- ФК02. Здатність застосовувати набуті історичні й педагогічні знання, сучасні методики і освітні технології, в тому числі й інформаційні, для забезпечення якості освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

- ФК09. Здатність розробляти та реалізовувати освітні проекти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислювати наявні чи створювати нові знання.

Програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна (ПРН)

- ПРН1. Знати предметну область професії, вміти формулювати та вирішувати проблемні завдання, генерувати нові ідеї.

- ПРН2. Знати та розуміти сучасні теоретичні та методологічні основи історичної науки та методики викладання історії у закладах загальної середньої освіти.

- ПРН3. Уміти застосовувати спеціальні фахові й педагогічні знання, методики та освітні технології, в тому числі й інформаційні для організації якісного освітнього процесу.

- ПРН9. Розуміти соціальні функції професіонала в галузі освіти та розпізнавати та попереджувати маніпуляції історичними фактами.

- ПРН10. Уміти розробляти та реалізовувати проекти з метою переосмислення наявних або створення нових знань, застосовуючи основні дослідницькі методики з історії.

- ПРН12. Уміти інтегрувати знання з інших, суміжних з історією, галузей знань та застосовувати системний підхід до розв'язання професійних завдань.

- ПРН15. Уміти забезпечувати охорону життя і здоров'я учнів під час освітнього процесу та приймати рішення у складних і непередбачуваних умовах.

- ПРН16. Уміти організовувати учнівський колектив в різних видах діяльності та комунікувати з колегами з метою організації якісного освітнього процесу.

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Теоретичні засади сучасних методів навчання історії у старшій школі.

Тема 1. «Сучасні методи навчання історії у старшій школі» як дисципліна.

Тема 2. Формування змісту та законодавчих основ викладання історії у старшій та профільній школі.

Тема 3. Зміст історичної освіти в старшій та профільній школі.

Тема 4. Шкільний підручник історії для старшої школи: підходи, структура, методичне забезпечення.

Змістовий модуль 2.

Компетентнісний підхід в старшій школі та профільній школі.

Тема 5. Формування компетентностей учнів у процесі навчання історії.

Тема 6. Предметні компетентності.

Тема 7. Дослідницький підхід у навчанні історії учнів старшої школи.

Тема 8. Методи наукового дослідження у старшій школі.

Тема 9. Академічна доброчесність.

Тема 10. Педагогічна майстерність і особистість вчителя.

Змістовий модуль 3.

Інноваційні методики та технології навчання історії в старшій та профільній школі.

Тема 11-12. Інноваційні системи навчання.

Тема 13. Сучасні методи та прийоми навчання історії в школі.

Змістовий модуль 4.

Методичні основи професійної підготовки учителя історії в умовах модернізації освітнього простору.

Тема 14. Модерний урок історії. Типи та структура.

Тема 15. Основні вимоги до сучасного уроку.

Тема 16. Урок історії у системі основних моделей навчання.

Тема 17-18. Урок історії в інноваційних технологіях навчання.

Тема 19. Організаційно-методичні засади навчання дітей історії з особливими освітніми потребами.

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна

1. Бухнієва О. А., Банкул Л. Д. Потенціал інноваційних технологій в освіті. *Теорія і методика професійної освіти*. 2019. Вип. 10. Т. 1. С. 110–114.
2. Давидюк Р. П., Данильчук В. Р. Розвиток критичного мислення учнів під час вивчення теми «Голодомор 1932–

- 1933 років в Україні». *Нова педагогічна думка*. 2021. №4 (108). С. 105–109.
3. Друга світова війна на уроках історії в школі: Інтерактивний онлайн-посібник / Заг. ред. Кендзьора П. І. Львів, 2017.
 4. Єрмолаєва Г. Використання методу сторітелінгу в процесі викладання фахових дисциплін для бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *Вісник ХДАК*. Вип. 59. 2021. С. 44–52.
 5. Желіба О. В. Теорія і методика навчання історії. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 305 с.
 6. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році. *Історія в рідній школі*. Науково-методичний журнал. 2022. № 4–6. С. 2–33.
 7. Малецька Т., Фурман В. Мейнстрим педагогіки серця в контексті ідей гуманізму В. Сухомлинського в діалозі з актуальними проблемами Нової української школи. *Нова педагогічна думка*. 2019. №3 (99). С. 160-163.
 8. Мисан В. О. Принципи змісту шкільного курсу історії України як дидактична проблема. *Проблеми дидактики історії*. 2017. Вип. 8. С. 49-56.
 9. Мороз П. В., Мороз І. В. Інформаційний та методичний потенціал фотографії як історичного джерела (на прикладі підручника «Досліджуємо історію і суспільство»). *Проблеми сучасного підручника*. 2022. № 29. С. 137–153.
 10. Павлик Надія. Теорія і практика організації неформальної освіти молоді : [Навчальний посібник]. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 162 с.
 11. Пометун О. І., Гупан Н. М., Власов В. С. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: методичний посібник. Київ: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 208 с.
 12. Пометун О. Компетентнісний підхід у сучасній історичній освіті. *Історія в школах України*. 2017. №6. С. 3-13.

13. Процюк І., Козаченко Р., Сокур О. Формувальне оцінювання на заняттях із гуманітарних дисциплін. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 1 (105). С. 259–267.
14. Терно С. Теорія та методика навчання історії. Практикум для здобувачів ступеня вищої освіти. Запоріжжя, 2016. 36 с.
15. Толмач М. С. Цифрові технології в освіті: можливості й тенденції застосування. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2021. Т. 4. №2. С. 159-171.
16. Яковенко Г. Г. Методика навчання історії: навчально-методичний посібник. Харків: Видавництво ХНАДУ, 2017. 324 с.

Додаткова

17. Гладун М. А., Сабліна М. А. Сучасні онлайн-інструменти інтерактивного навчання як технологія співробітництва. *Відкрите освітнє середовище сучасного університету*. 2018. Вип. 4. С. 33-43.
18. Гриценко А. П. Методика формування в старшокласників умінь використовувати інформаційні ресурси. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного ун-ту*. Педагогічні науки. Вип. 3. Бердянськ, 2014. С. 50–56.
19. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Вид. 3-тє, випр. Київ, 2015.
20. Желіба О. В. Урок історії: спроба відповіді на виклики сьогодення. *Історія в рідній школі*. 2015. № 4. С. 15-18.
21. Історія Голокосту: освіта та пам'ять / Упоряд.: В. Бобров, Н. Голосова, О. Педан-Слепухіна, А. Подольський, М. Тяглий. Вид. 2-ге, випр. Київ, 2016.
22. Каплінський В. В. 100 складних ситуацій на уроках та поза уроками: шукаємо рішення. Навчальний посібник для майбутніх учителів. Вінниця, 2015.
23. Коляструк О. Візуальні документи як особливі джерела історії повсякденності. *Історія в школах України*. 2016. № 4. С. 15–16.

24. Малецька Т. В. Ігрові технології навчання на уроках всесвітньої історії. Тернопіль-Харків: Ранок, 2012. 128 с.
25. Малецька Т. В. Ігрові технології навчання на уроках історії України. Тернопіль-Харків: Ранок, 2012. 144 с.
26. Мирошниченко В. О. Використання сучасних інформаційних технологій: формування мультимедійної компетентності (для спеціальності – Історія): навч. посіб. Київ, 2016.
27. Михайліченко М. В., Рудик Я. М. Освітні технології: навчальний посібник. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.
28. Мороз П. В. Дослідницька діяльність учнів у процесі навчання історії України. Київ, 2018. 128 с.
29. Навчаємо мислити критично: посібник для вчителя / автори-укладачі О. І. Пометун, І. М. Сущенко. Д., 2016.
30. Павленко О. Контроль в освіті як дидактична категорія і наукова проблема. *Історія в школі*. 2015. №5. С. 20-22.
31. Плинокос Д. Д., Коваленко М. О. Неформальна освіта: теоретичні аспекти і наукові підходи. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. Економічні науки. 2016. Вип. 29. С. 53-60.

Підручники

32. Бураков Ю. В., Кипаренко Г. М., Мовчан С. П. Всесвітня історія. Підручник для 11 кл. Київ, 2019.
33. Власов В. С., Кульчицький С. В. Історія України (профільний рівень): підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Київ: Літера ЛТД, 2019. 288 с.
34. Власов В. С., Кульчицький С. В. Історія України (рівень стандарту) : підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Київ: Літера ЛТД, 2019. 256 с.
35. Всесвітня історія. Історія України. (Інтегрований курс). 6 клас. Всесвітня історія. 7– 9 класи. Історія України. 7–9 класи. Всесвітня історія. 10–11 класи. Історія України. 10–11 класи. Навчальні програми для закладів загальної середньої освіти. Київ : НREC PRESS, 2022. 260 с.

36. Гісем О. В., Мартинюк О. О. Історія України [профільний рівень]: підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Харків : Ранок, 2019. 256 с.
37. Гісем О. В., Мартинюк О. О. Історія України [рівень стандарту] : підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Харків : Ранок, 2019. 288 с.
38. Даниленко В. М., Смольницька М. К. Історія України: [рівень стандарту]: підруч. для 11 кл. закл. загальн. серед. освіти. Київ : Генеза, 2019. 224 с.
39. Ладиченко Т. Всесвітня історія. Підручник для 10 класу. Київ, 2018.
40. Ладиченко Т. Всесвітня історія. Підручник для 11 класу. Київ, 2019.
41. Осмоловський С., Ладиченко Т. Всесвітня історія. Підручник для 9 класу. Київ, 2017.
42. Полянський П. Всесвітня історія. Підручник для 10 класу. Київ, 2018.
43. Полянський П. Всесвітня історія. Підручник для 11 класу. Київ, 2019.
44. Сорочинська Н. Я., Гісем О. О. Історія України. Підручник для 10 класу. Київ, 2018.
45. Хлібовська Г. М., Наумчук О. В., Крижановська М. Є, Гирич І. Б., Бурнейко І. О. Історія України [рівень стандарту] : підруч. для 11 кл. закл. загальн. серед. освіти. Тернопіль: Астон, 2019. 256 с.
46. Щупак І. Всесвітня історія. Підручник для 10 класу. Київ, 2018.
47. Щупак І. Всесвітня історія (рівень стандарту): підручник для 11 класу. Київ: Оріон, 2019.

Інформаційні (інтернет) ресурси

1. «Всеосвіта» – Національна освітня платформа. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/>
2. 15 інноваційних методів навчання з посібником і прикладами <https://ahaslides.com/uk/blog/15-innovative-teaching-methods/>

3. Горчакова А. «Усна історія», як засіб формування історичної пам'яті здобувачів освіти старших класів. URL: <https://genezum.org/library/usna-istoriya-yak-zasib-formuvannyaistorichnoi-pamyati-zdobuvachiv-osvity-starshyh-klasiv>
4. Державний стандарт базової і повної середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 року № 1392. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p>
5. Державний стандарт базової середньої освіти. 2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
6. Електронна бібліотека Чтиво. Розділ – Історична література. Режим доступу: <http://chtyvo.org.ua/genre/istorychna/books/>
7. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145–VIII, із змінами. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
8. Закон України Про повну загальну середню освіту. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 31 [URL] : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
9. Інститут модернізації змісту освіти. Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/>
10. Інститут педагогіки НАПН України. Розділ – методичні посібники. Режим доступу: <https://undip.org.ua/rubric/metodman/>
11. Історія України. Всесвітня історія. 6–11 класи. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. 2022. URL: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednyaosvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas_9
12. Книги та підручники з історії України та всесвітньої. Режим доступу: <http://history.vn.ua/>

13. Концепція виховної роботи на 2021-2025 рр. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Po/Koncepcia_vyhovnoi_robotu.pdf
14. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>
15. Методичні рекомендації до використання в освітньому просторі проекту «Діалоги про війну». URL: <file:///C:/Users/Gyrocopter/Downloads/RAAOg16178892937KQY9.pdf>.
16. Міністерство освіти і науки України. Розділ – Загальна середня освіта. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/zagalna-serednya-osvita>
17. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Історія: Україна і світ. 10-11 класи. Київ, 2022. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/Istoriya-Ukrayina.i.svit-Intehrovanyy.kurs.30.09.2022.pdf>
18. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Історія України. Всесвітня історія. 6-11 класи. Київ, 2022. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/Navchalna.programa.2022.WH.HU.6-11.pdf>.
19. Нова українська школа. Режим доступу: <https://nus.org.ua/>
20. Освіта UA. Державний стандарт базової середньої освіти. (2023). Додаток 17 до Державного стандарту базової середньої освіти. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
21. Освітній проект «На урок». Режим доступу: <https://naurok.com.ua/>

22. Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти» від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
23. Український інститут національної пам'яті. URL: <http://www.memory.gov.ua>
24. Чат «На Урок»: спілкування із видатними постатями минулого на основі технології ChatGPT. Освітній проект «На Урок» для вчителів. URL: <https://naurok.com.ua/chat>
25. Ментальні карти. URL: <https://osvitasl.km.ua/wp-content/uploads/2020/03/%D0%A1%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%8E%D1%94%D0%BC%D0%BE-%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D0%B%D1%8C%D0%BD%D1%96-%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8.pdf>
26. Ментальна (інтелектуальна) мапа. URL: https://www.youtube.com/watch?v=6MqzZq5bbFk&ab_channel=%D0%9D%D0%B0%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%94%D1%83%D1%85%D0%BD%D0%BE
27. Ігрові технології на уроках історії. URL : <https://vseosvita.ua/library/tvorca-roboty-igrovi-tehnologii-na-urokah-istorii-453404.html>
28. Єрмоленко А. О. Професіограма й професійний портрет сучасного вчителя історії *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки. 2015. Вип. 124. С. 78-81. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2015_124_22.

Система оцінювання

Рівень знань здобувачів вищої освіти оцінюється відповідно до Положення про оцінювання знань та умінь здобувачів вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету.

Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання лабораторних досліджень; оцінка за ІНДЗ; оцінка (бали) за залік або екзамен.

**Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти під час вивчення дисципліни
1-2 змістові модулі**

№ з/п.	Вид навчальної діяльності	Оціночні бали*	Кількість балів
Обов'язкові			
T1	Сучасні методи навчання історії у старшій школі» як дисципліна.	5	5
T2	Формування змісту та законодавчих основ викладання історії у старшій та профільній школі.	5	5
T3	Зміст історичної освіти в старшій та профільній школі.	5	5
T4	Шкільний підручник історії для старшої школи: підходи, структура, методичне забезпечення	5	5
Модульний контроль (колоквіум)		15	15
T5	Формування компетентностей учнів у процесі навчання історії.	5	5
T6	Предметні компетентності	5	5
T7	Дослідницький підхід у навчанні історії учнів старшої школи	5	5
T8	Методи наукового дослідження у старшій школі	5	5
T9	Академічна доброчесність	5	5
T10	Педагогічна майстерність і особистість	5	5

	вчителя		
	Модульний контроль (контрольна робота)	15	15
	ІНДЗ - Есе з теми	20	20
	Залік (за бажанням)		
	Разом		100
Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти під час вивчення дисципліни 3 - 4 змістові модулі			
№ з/п.	Вид навчальної діяльності	Оціночні бали*	Кількість балів
Обов'язкові			
T11	Інноваційні системи навчання	5	5
T12	Інноваційні системи навчання	5	5
T13	Сучасні методи та прийоми навчання історії в школі.	5	5
	Модульний контроль (аналіз педагогічної ситуації)	5	5
T14	Модерний урок історії в школі. Типи та структура	5	5
T15	Основні вимоги до сучасного уроку	5	5
T16	Урок історії в системі основних моделей навчання	5	5
T17	Урок історії в інноваційних технологіях навчання	5	5
T18	Урок історії в інноваційних технологіях навчання	5	5
T19	Організаційно-методичні засади навчання історії дітей з особливими освітніми потребами	5	5
	Модульний контроль (контрольна робота)	5	5
	ІНДЗ - презентація з теми	5	5
	Екзамен	40	40
	Разом		100

*Розподіл балів за видами діяльності як і самі види діяльності обирає викладач відповідно до специфіки дисципліни:

- робота на лекційних заняттях, опорні конспекти лекцій;
- виконання завдань під час практичних занять;
- фронтальне / індивідуальне опитування та участь в обговоренні під час практичних занять;
- поточне тестування;
- виконання завдань лабораторних занять;
- виконання завдань самостійної роботи

Політика оцінювання.

Політика щодо дедлайнів та перескладання.

Завдання здобувачі вищої освіти мають виконувати і здавати відповідно до графіку освітнього процесу. Перескладання модулів, заліків, екзаменів відбувається у терміни ліквідації академічних заборгованостей, визначених кафедрами та деканатами.

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувач вищої освіти під час виконання самостійної та індивідуальної роботи повинен дотримуватись політики доброчесності. У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувача вищої освіти він отримує незадовільну оцінку і повинен повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1.

Сучасна стратегія шкільної історичної освіти в Україні.

Запитання для обговорення:

1. Основні компоненти, принципи, підходи до змісту шкільної історичної освіти.
2. Означте ваше бачення лінійного та концентричного, хронологічного та тематичного підходів до структури шкільної історичної освіти.
3. Якою має бути концепція реформи історичної освіти в школах?
4. Як забезпечити теоретичний рівень засвоєння учнями навчального історичного матеріалу? Як ви розумієте інтегрований підхід до навчання історії?
5. Проблеми узагальнення, систематизації, класифікації, типології історичних фактів, методологія відбору змісту програмного матеріалу.
6. Яким чином, на вашу думку, можна посилити інтерес до вивчення історичної інформації?

Основні поняття: зміст освіти, історичний факт, історична подія, явище, процес, класифікація історичних фактів, емпіричний і теоретичний рівні засвоєння знань, історичні поняття, історичні зв'язки, індуктивний і дедуктивний шляхи формування понять, лінійний та концентричний підходи до структури шкільної освіти, профільна старша школа, україноцентричність, загальнолюдські цінності.

Рекомендована література

1. Желіба О. В. Теорія і методика навчання історії. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 305 с.
2. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році. *Історія в рідній школі*. Науково-методичний журнал. 2022. № 4–6. С. 2–33.
3. Терно С. Теорія та методика навчання історії. Практикум для здобувачів ступеня вищої освіти. Запоріжжя, 2016. 36 с.
4. Державний стандарт базової і повної середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 року № 1392. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p>
5. Державний стандарт базової середньої освіти. 2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoi-serednoyi-osviti-i300920-898>
6. Інститут модернізації змісту освіти. Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/>
7. Інститут педагогіки НАПН України. Розділ – методичні посібники. Режим доступу: <https://undip.org.ua/rubric/metodman/>
8. Історія України. Всесвітня історія. 6–11 класи. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. 2022. URL: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednyaosvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas_9
9. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>
10. Методичні рекомендації до використання в освітньому просторі проєкту «Діалоги про війну». URL:

<file:///C:/Users/Gyrocopter/Downloads/RAAOg16178892937KQY9.pdf>.

11. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Історія: Україна і світ. 10-11 класи. Київ, 2022.
URL:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/pragramy-10-11-klas/2022/08/15/Istoriya-Ukrayina.i.svit-Intehrovanyy.kurs.30.09.2022.pdf>
12. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Історія України. Всесвітня історія. 6-11 класи. Київ, 2022.
URL:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/pragramy-5-9-klas/2022/08/15/Navchalna.programa.2022.WH.HU.6-11.pdf>.
13. Освіта UA. Державний стандарт базової середньої освіти. (2023). Додаток 17 до Державного стандарту базової середньої освіти.
URL:
http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/

Практичне заняття 2.

Дослідницький підхід у навчанні історії учнів старшої школи

Запитання для обговорення:

1. Етапи формування та основні компоненти навчально-дослідницької діяльності старшокласників на уроках історії.
2. Дослідницьке навчання як освітня технологія.
3. Сутність проблемного навчання в історії.
4. Форми дослідницького роботи старшокласників у позаурочний час.
5. Продумати алгоритм творчого пошуку на уроці з історії (висунення гіпотези, конструювання проблемного запитання (тема за вибором)).

Основні поняття: проблемний метод, частково-пошуковий метод, проблемне питання, гіпотеза, дослідницька діяльність, дослідницьке навчання, дослідницька технологія навчання, дослідницький підхід, дослідницькі уміння, профільне навчання, особистісно зорієнтоване навчання, індивідуальна освітня траєкторія.

Рекомендована література

1. Антонова А. Є. Залучення старшокласників до науково-дослідної діяльності МАН як засіб розвитку їх дослідницьких здібностей. *Інновації в освіті: інтеграція науки і практики*. Житомир, 2014. С. 56–75.
2. Баханов К. О. Дослідницька робота на уроках історії. Харків, 2014.
3. «Всеосвіта» - Національна освітня платформа. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/>
4. 15 інноваційних методів навчання з посібником і прикладами <https://ahaslides.com/uk/blog/15-innovative-teaching-methods/>
5. Коляструк О. Візуальні документи як особливі джерела історії повсякденності. *Історія в школах України*. 2016. № 4. С. 15–16.
6. Мороз П. В., Мороз І. В. Інформаційний та методичний потенціал фотографії як історичного джерела (на прикладі підручника «Досліджуємо історію і суспільство»). *Проблеми сучасного підручника*. 2022. № 29. С. 137–153.
7. Мороз П. В. Дослідницька діяльність учнів у процесі навчання історії України. Київ, 2018. 128 с.
8. Навчаємо мислити критично: посібник для вчителя / автори-укладачі О. І. Пометун, І. М. Сущенко. Дніпро, 2016.

Практичне заняття 3.

Змішана та дистанційна форма навчання історії

Запитання для обговорення:

1. Аналіз переваг і недоліків змішаного та дистанційного навчання у порівнянні з традиційним форматом навчання історії.
2. Виклики перед вчителями та здобувачами освіти щодо зміни форми навчання і способи їх подолання.
3. Інноваційні педагогічні технології як інструмент покращення якості навчання історії на дистанційному курсі.
4. Методичні рекомендації вчителям історії щодо організації дистанційного вивчення історії.
5. Особливості мотивації дистанційного вивчення історії.

Основні поняття: форма навчання, змішана форма навчання, дистанційна форма навчання, сімейна форма навчання, екстернат, кореспондентське навчання, Положення про дистанційне навчання, мотиваційна криза, технології дистанційного навчання, освітні вебресурси, дистанційні платформи, методичні рекомендації, методи і форми навчання історії, українські дистанційні школи.

Рекомендована література

1. Багацька Н. Коли ми вдома. Рекомендації батькам підлітків. *Психолог*. Сер. Шкільний світ. 2020. № 7/8. С. 68-69.
2. Важливі акценти щодо організації дистанційного навчання. URL <https://mon.gov.ua/ua/news/vazhlivi-akcenti-shodo-organizaciyi-distancijnogo-navchannya>
3. Все про дистанційне навчання: чим екстернат відрізняється від сімейної освіти: URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/10/05/stattja/suspilstvo/vse-pro-dystancijne-navchannya-chym-eksternat-vidriznyayetsya-simejnoyi-osvity>

4. Дистанційне навчання. Історична довідка. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
5. Довженко О. О., Туріщева Л. В. Особливості мотивації дистанційного навчання. *Шкільному психологу. Усе для роботи*. 2020. № 7. С. 10-11.
6. Звиняцьківська З. Навчання вдома: практичні поради для вчителів від психологині Світлани Ройз. *Англійська мова в початковій школі*. 2020. № 4. С. 9-12.
7. Ігнатова Г. Умови дистанційного навчання на карантині. *Фінансовий контроль*. 2020. № 9. С. 48-51.
8. Косенчук О., Новик І. Організація діяльності закладів дошкільної освіти в період пандемії. *Дошкільне виховання*. 2020. № 9. С. 17-21.
9. Криштанович М. Ф. Передумови функціонування системи дистанційного навчання майбутніх правознавців. *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 20 Т. 3. С. 136-139.
10. Лотоцька А. Організація дистанційного навчання у початковій школі: методичні рекомендації. *Початкова школа*. 2020. № 7. С. 1-8.
11. Лук'янова Ю. М., Комарь В. І. Smart-технології як шлях до smart-освіти у вищих навчальних закладах. *Інноваційна педагогіка*. 2019. № 18. Т. 3. С. 60-63.
12. Малихіна О. Є. Туріщева Л. В. Як правильно планувати свій режим школярів на дистанційному навчанні. *Шкільному психологу. Усе для роботи*. 2020. № 7. С. 8-10.
13. Міністерство освіти і науки України. Наказ. Деякі питання організації дистанційного навчання: від 08.09. 2020. *Офіційний вісник України*. 2020. № 81. С. 415-421.
14. Навчання під час карантину: як організувати дистанційну роботу. *Шкільному психологу. Усе для роботи*. 2020. № 4. С. 4-7.
15. Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text>
16. Свистунов, О., Свистунова Т. Сутність поняття дистанційного навчання у середніх загальноосвітніх

- зкладах у контексті розвитку інформаційного суспільства. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузів. зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка.* 2019. № 26. Т. 2. С. 137-142.
17. Сліпченко В. Навчитись, щоб навчати : трансляція уроку, робота з QR-кодами та файлами. *Краєзнавство, географія, туризм. Сер. Шкільний світ.* 2020. № 7/8. С. 8-23.
 18. Сорокіна М. Є. Деякі педагогічні особливості дистанційного навчання іноземній мові. *Закарпатські філологічні студії : наук. вид.* 2019. № 12. С. 124-128.
 19. Туріщева Л. В., Козлітіна О. В. Особливості засобів комунікації дистанційного навчання. *Шкільному психологу. Усе для роботи.* 2020. № 8. С. 2-3.
 20. Учитель + учень = контакт. Поради вчителям, на що звернути увагу під час дистанційного навчання / Н. Багацька [и др.]. *Психолог. Сер. Шкільний світ.* 2020. № 7/8. С. 28-29.
 21. Федорченко С. В. Дистанційна освіта та місце психологічного забезпечення в ній. *Молодий вчений.* 2019. № 9. С. 51-54.

Практичне заняття 4.

Спеціальна методика навчання історії в інклюзивному класі

Запитання для обговорення:

1. Організаційно-методичні засади навчання дітей з особливими освітніми потребами на уроках історії.
2. Корекційні та методичні прийоми роботи на уроках історії з дітьми з особливими освітніми потребами.
3. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами.
4. Диференційований підхід до навчання історії школярів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі.

5. Спеціальні методики та інноваційні підходи навчання історії в інклюзивному класі та закладі.

Основні поняття інклюзивне навчання, ексклюзія, сегрегація, інтеграція, дитина з особливими освітніми потребами, індивідуальна програма розвитку дитини, модифікація та адаптація програми, асистент вчителя, нозологія, інтеграція навчального матеріалу, модельні навчальні програми, корекція, компенсація, педагогічний супровід, рівні підтримки, тьютор, аксіологічний підхід, кондуктивний підхід, системний підхід, командний підхід, компетентнісний підхід, діяльнісний підхід, ОЗОН, концепція універсального дизайну, педагогіка партнерства.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Баханов К. О. Професійний довідник вчителя історії. Харків: Вид.група «Основа», 2012. 239 с.: табл. (Серія «Професійний довідник»).
2. Василюк В., Русіна І. До питання вдосконалення вивчення історії України учнями допоміжної школи. *Дефектологія*. 2005. № 1. С. 37-39.
3. Василюк В. Історія України у допоміжній школі. *Дефектолог*. 2012. № 4. С. 8-11.
4. Вимоги до уроку в спеціальній школі для дітей з вадами інтелекту / Укл. С. П. Миронова *Методичні рекомендації*. Кам'янець- Подільський, 1998. 24 с.
5. Гіренко Н. А. Особливості роботи з друкованим текстом на уроках історії у спеціальній школі. *Педагогічні науки: теорія, практика, інноваційні технології: науковий журнал СумДПУ ім. А.С Макаренка*, 2015. № 6. С. 85-89.
6. Деніщич Л. Викладання історії України в допоміжній школі. *Дефектолог*. 2015. № 9. С. 20-21.
7. Капустін А.І. Теоретичні передумови формування історичних понять на основі використання корекційно-розвивальних функцій наочності. *Гуманізація навчально-*

виховного процесу. Науково-методичний збірник. Слов'янськ, 2003. Вип. XIX. С. 331-335.

8. Косенко Ю. М. Становлення та розвиток спеціальної методики навчання історії: монографія (друга половина XIX – початок XXI століть). Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2016. 216 с.

9. Косенко Ю. М. Дидактична гра як метод формування історичних понять у розумово відсталих учнів: монографія. Суми: вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. 272 с.

10. Левітас Ф. Л., Салата О. О. Методика викладання історії. Посібник вчителя. Харків: «Основа», 2006. 96 с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 8 (32)).

11. Методика викладання історії в допоміжній школі: методичні рекомендації. / Упорядники: Гіренко Н. А., доцент кафедри методики корекційної освіти, Гришин Ю. І., вчитель допоміжної школи № 4, м. Донецьк, Липа В. О., доцент кафедри корекційної педагогіки та спеціальної психології. Слов'янськ: СДПУ, 2010. 157 с.

12. Миронова С. П., Матвеева М. П. Реалізація індивідуального підходу до дітей з вадами інтелекту: Методичні рекомендації. Кам'янець-Подільський, 2001. 28 с.

13. Пометун О. І., Фрейман Г. О. Методика навчання історії в школі. Київ: «Генеза», 2005. 328 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Навчальні програми для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. URL:

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditej-u-specialnih-zakladah-osviti/osvita-ditej-z-osoblivimi-potrebami/navchalni-programi/korekcijni-programi/dlya-ditej-z-porushennyami-intelektualnogo-rozvitku>

2. Збірник освітніх ресурсів (I частина, II частина, III частина). URL.

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditej-u-specialnih-zakladah-osviti/osvita-ditej-z-osoblivimi-potrebami/navchalni-programi/korekcijni-programi/dlya-ditej-z-porushennyami-intelektualnogo-rozvitku>

3. Підручники для осіб з особливими освітніми потребами.
URL. <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/9-klas/28-pdruchniki-dlya-osb-z-osoblivimi-osvtnmi-potrebami/>
4. Ресурсний центр з підтримки інклюзивної освіти ЗІППО.
URL. <http://zakinppo.org.ua/centri/oblasnij-resursnij-centr-z-pidtrimki-inkluzivnoi-osviti/metodichni-materiali>

ТЕМАТИКА ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПІДГОТОВКИ ДО ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Лабораторне заняття 1-2.

Аналіз підручника з історії для загальноосвітніх навчальних закладів (10-11 класи) (за вибором)

Теоретичний блок:

1. Проблема якості шкільного підручника з історії України/всесвітньої історії. Вимоги до сучасного підручника історії старшої школи.
2. Структурні компоненти сучасного підручника з історії.
3. Особливості викладу матеріалу у підручнику для старшої школи.
4. Актуальні проблеми сучасного підручника з історії і його роль у навчанні історії.

Пригадайте основні вимоги до підручника історії старшої школи, його структурні компоненти. Поясніть вислів: «Методичний апарат підручника». Порівняйте методичний апарат підручників для молодших і старших класів, зясуйте, що в них спільного і відмінного. Оцініть сучасну ситуацію з навчально-методичним забезпеченням шкільних курсів історії України та всесвітньої історії.

Практичний блок:

Виберіть і проаналізуйте один із підручників історії старшої школи за планом: характеристика тексту (головний, додатковий, пояснювальний); апарат організації засвоєння; апарат орієнтування; ілюстративний матеріал.

Підготуйте один прийом роботи з текстом обраного підручника:

Для детальнішого аналізу підручника можна послуговуватись пам'яткою.

Пам'ятка для характеристики підручника.

1. Чи відповідає підручник чинній нормативно-правовій базі (державному стандарту й програмі)?
2. Оцініть приклади використання у підручнику хронологічного, країнознавчого, тематичного характеру.
3. Яким шляхом викладається у підручнику понятійний матеріал?
4. Чи використовується у підручнику достатня кількість інтерактивних методів?
5. Як згруповано матеріал підручника структурно і хронологічно?
6. Чи простежується у підручнику важливість розвитку і переваги культурного розмаїття?
7. Чи наголошує автор/автори підручника на важливості звичаїв і традицій для їхніх носіїв?
8. Чи сприяє підручник оцінці та сприйняттю інших етнічних і культурних груп та особистостей на основі їхньої самодостатньої цінності?
9. Скільки уваги у підручнику відводиться політичній, економічній, соціальній історії і історії культури?
10. Чи дає можливість підручник розглядати матеріал у порівняльному аспекті?
11. Зверніть увагу на запитання і завдання підручника. Де вони розміщені? Як вони враховують пізнавальні можливості учнів?
12. Текст у підручнику будується на порівняннях, зіставленнях чи протиставленнях?
13. Чи пропонує підручник декілька трактувань минулого, тобто різні точки зору на проблему.

14. Чи відображені у підручнику останні наукові дослідження і сучасні уявлення істориків.
15. Перегляньте апарат орієнтування підручника: зміст, рубрикації, сигнали-символи, покажчики, рекомендовану літературу, хронологічну таблицю, словник. Яке призначення кожного компоненту апарату орієнтування?
16. Визначте призначення ілюстративного матеріалу у підручнику (фотографії, репродукції картин та ін.).
17. Чи вміщено і як пояснено у темах підручника картосхеми, схеми, карти і таблиці?
18. Якою мовою написаний підручник (використання спеціальних термінів і їх пояснення і т. д.)
19. Наскільки відповідає оформлення підручника стандартам якості (шрифт, макет, кольорове виділення)?

Підручники

1. Бураков Ю. В., Кипаренко Г. М., Мовчан С. П. Всесвітня історія. Підручник для 11 кл. Київ, 2019.
2. Власов В. С., Кульчицький С. В. Історія України (профільний рівень): підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Київ: Літера ЛТД, 2019. 288 с.
3. Власов В. С., Кульчицький С. В. Історія України (рівень стандарту) : підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Київ: Літера ЛТД, 2019. 256 с.
4. Всесвітня історія. Історія України. (Інтегрований курс). 6 клас. Всесвітня історія. 7– 9 класи. Історія України. 7–9 класи. Всесвітня історія. 10–11 класи. Історія України. 10–11 класи. Навчальні програми для закладів загальної середньої освіти. Київ : HREC PRESS, 2022. 260 с.
5. Гісем О. В., Мартинюк О. О. Історія України [профільний рівень]: підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Харків : Ранок, 2019. 256 с.

6. Гісем О. В., Мартинюк О. О. Історія України [рівень стандарту] : підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Харків : Ранок, 2019. 288 с.
7. Даниленко В. М., Смольницька М. К. Історія України: [рівень стандарту]: підруч. для 11 кл. закл. загальн. серед. освіти. Київ : Генеза, 2019. 224 с.
8. Ладиченко Т. А. Всесвітня історія. Підручник для 10 класу. Київ, 2018.
9. Ладиченко Т. А. Всесвітня історія. Підручник для 11 класу. Київ, 2019.
10. Осмолівський С. О., Ладиченко Т. В. Всесвітня історія. Підручник для 9 класу. Київ, 2017.
11. Полянський П. Всесвітня історія. Підручник для 10 класу. Київ, 2018.
12. Полянський П. Всесвітня історія. Підручник для 11 класу. Київ, 2019.
13. Сорочинська Н. Я., Гісем О. О. Історія України. Підручник для 10 класу. Київ, 2018.
14. Хлібовська Г. М., Наумчук О. В., Крижановська М. Є, Гирич І. Б., Бурнейко І. О. Історія України [рівень стандарту] : підруч. для 11 кл. закл. загальн. серед. освіти. Тернопіль: Астон, 2019. 256 с.
15. Щупак І. Всесвітня історія. Підручник для 10 класу. Київ, 2018.
16. Щупак І. Всесвітня історія (рівень стандарту): підручник для 11 класу. Київ: Орion, 2019.

Лабораторне заняття 3.

Підготовка методичних і дидактичних матеріалів до теми уроку у 10 / 11 класі (тема за вибором).

Теоретичний блок:

1. Дидактичні і методичні матеріали: їх суть і різновиди.

2. Принципи формування дидактичних і методичних матеріалів.
3. Створення дидактичних та методичних матеріалів засобами ІКТ, використання програми Power Point.
4. Тести, тренажери, використання QR-коду, робота з картою, карикатура, кросворди та ін. на уроках історії старшої школи.
5. Використання сайтів Лікбез. Історичний фронт; Локальна історія; Історична правда; Історія без міфів та ін.

Практичний блок:

Створення дидактичних матеріалів засобами ІКТ.

Запропонуйте рекомендації з методики проведення уроку у старшій школі: тема і план; мета; аналіз заняття: формулювання запитань для обговорення поставлених проблем, хід уроку. У концент уроку впишіть підготовлені самостійно методичні і дидактичні матеріали. Апробація на лабораторному занятті та під час проходження педагогічної практики.

Лабораторне заняття 4.

Дослідницько -краєзнавча робота з історії у старшій школі.

Теоретичний блок:

1. Краєзнавчі дослідження регіону.
2. Використанні краєзнавчої літератури у дослідницькому процесі старшокласників.
3. Функції учителя як координатора дослідницько- краєзнавчої роботи.
4. Дослідження документів з місцевого музею, архіву.
5. Організація різних форм дослідницько–пошукової роботи старшокласників.

Практичний блок:

Розробити розгорнутий план засідання історико-краєзнавчого гуртка (за обраною темою).

Можлива тематика: воєнно-історична, біографічна, вивчення архівних документів, музейних артефактів, пам'яток культури, мистецтва, архітектури рідного краю (міста, селища), краєзнавча екскурсія, робота з 10 томами книги «Реабілітовані історією. Рівненська область» тощо.

Лабораторне заняття 5.

Професіограма учителя історії

Теоретичний блок:

1. Поняття та особливості поняття «професіограма учителя».
2. Основні компоненти професіограми вчителя історії.
3. Характеристика якостей учителя історії.
4. Вимоги державного стандарту до знань, умінь та навичок, цінностей вчителя історії.
5. Психолого-педагогічні особливості професії вчителя історії.
6. Вплив сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на професію вчителя історії.
7. Роль вчителя історії у вихованні патріотизму та громадянської свідомості учнів.

Практичний блок:

Проаналізуйте професіограму вчителя історії за готовим зразком.

Визначте рівень сформованості у вас професійно важливих якостей вчителя історії.

Розробіть план самовдосконалення, спрямований на розвиток необхідних якостей та навичок для успішної роботи

вчителем історії та визначте шляхи, методи професійного самовдосконалення вчителя історії.

Створіть портрет сучасного вчителя історії, який відповідає вимогам сьогодення.

Проведіть дослідження та з'ясуйте, які навички та знання, крім базових, цінуються роботодавцями у вчителів історії.

Очікувані результати:

- Глибоке розуміння змісту поняття "професіограма" та її значення для професійного становлення вчителя історії.
- Знання основних компонентів професіограми вчителя історії.
- Уміння аналізувати професійно важливі якості вчителя історії та визначати рівень їх сформованості у себе.
- Розроблений портрет сучасного вчителя історії.
- Наявність плану самовдосконалення, спрямованого на розвиток необхідних якостей та навичок для успішної роботи вчителем історії.
- Розуміння особливостей викладання історії в різних типах навчальних закладів та впливу сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на професію вчителя історії.
- Знання перспектив розвитку професії вчителя історії в Україні та етичних аспектів його професійної діяльності.

Додаткові ресурси:

- [Професіограма вчителя історії
http://ipood.com.ua/data/NDR/Psychology/2014_Suniavsky_i_posibnyk.pdf](http://ipood.com.ua/data/NDR/Psychology/2014_Suniavsky_i_posibnyk.pdf)

Лабораторне заняття 6.

Організація процесу навчання історії у старшій школі.

Теоретичний блок:

1. Основні завдання навчання історії у старшій школі.
2. Особливості розвитку учнів старшого шкільного віку та їх врахування при плануванні уроків історії.
3. Зміст історичної освіти в старшій школі
4. Основні принципи організації процесу навчання історії в старшій школі.
5. Форми та методи, засоби навчання історії у старшій школі.
6. Вимоги до сучасного уроку історії.

Практичний блок:

Проаналізуйте методичні розробки уроків історії з використанням різних форм та методів навчання. Розробіть власну методичну розробку уроку історії (конспект уроку на обрану тему).

Проведіть фрагмент уроку за розробленим планом. Проаналізуйте проведений урок. Розробіть власний дидактичний матеріал до уроку історії. Оцініть дидактичну цінність різних видів дидактичних матеріалів. Обговоріть особливості використання різних форм та методів навчання історії на уроках у старшій школі.

Очікувані результати:

- Глибоке розуміння основних принципів та методів організації процесу навчання історії у старшій школі.
- Уміння планувати та проводити уроки історії з урахуванням вікових особливостей учнів та вимог сучасного навчального процесу.
- Володіння різноманітними формами та методами навчання історії.
- Уміння використовувати дидактичні матеріали на уроках історії.

- Розуміння особливостей використання сучасних, інноваційних методів навчання історії на уроках.

Рекомендовані джерела для підготовки до лабораторної роботи:

1. Андрущенко В. І., Пономаренко М. П. Дидактика історії: Навчальний посібник. Київ: Видавничий дім "Магістр", 2015.
2. Біла О. В., Пометун О. М. Методика викладання історії в загальноосвітніх навчальних закладах: Навчальний посібник. Київ: Видавничий центр "Академія", 2014.
3. Історія України: Підручник для 10 кл. загальноосвітніх навчальних закладів / Авторський колектив: В. І. Власов, С. В. Кульчицький, О. М. Струкевич та ін. Київ: Грані-Т, 2018.

Пам'ятка-алгоритм для самоаналізу уроку

Основні вимоги до самоаналізу: місце уроку, що розбирається, у системі уроків з досліджуваної теми, обґрунтування освітньої й виховної цілей уроку, виконання наміченого плану уроку, характеристика класу й мотивація відбору навчального матеріалу для даного уроку, психологічна й педагогічна оцінка системи навчальних завдань і вправ, виконаних учнями на уроці, оцінка розвитку самостійного мислення учнів на уроці. Мотивація вибору методів уроку, оцінка відповідності даних методів цілям і змісту уроку, виконанню поставлених завдань, задоволеність або незадоволеність викладачем уроком (його окремими частинами); заходи, намічені вчителем щодо усунення недоліків, оцінка й обґрунтування досягнутих на уроці результатів. Самооцінка є однією з умов творчої праці вчителя.

1. Який був задум уроку й чому?

2. Яке місце уроку в темі, розділі, курсі? Як він пов'язаний із попередніми, на що в них опирається? Як він працює на наступні уроки, теми, розділи?

3. Як були враховані особливості уроку, його специфіка? Як був визначений тип уроку й чому?

4. Які особливості учнів були враховані при підготовці до уроку й чому?

5. Які завдання ставилися на уроці й вирішувалися, чому?

6. Чому була вибрана саме така структура уроку?

7. Обґрунтування ходу уроку, діяльність учителя й учнів. Чому був зроблений акцент саме на даному змісті, обраний саме такий зміст методів, засобів і форм навчання?

8. Як здійснювався диференційований підхід до учнів на уроці? Як здійснювалося управління навчальною діяльністю школярів (стимулювання, організація, контроль, оцінка, робота над помилками й чому)?

9. Які умови були створені для проведення уроку (навчально-матеріальні, психологічні, гігієнічні, естетичні).

10. Як здійснювалася економія часу? Чи були відхилення від цього плану в ході уроку, якщо так, то чому?

11. Чи вдалося вирішити на необхідному рівні поставлені завдання й уникнути при цьому перевантаження учнів?

12. Як використано на уроці навчальний кабінет? Чи доцільно використано засоби навчання?

13. За рахунок чого на уроці підтримувалася психологічна атмосфера, у чому конкретно проявлялася культура спілкування із класом?

14. Які причини невдач і недоліків проведеного уроку?

15. Які висновки з результатів уроку необхідно зробити на майбутнє?

Лабораторне заняття 7.

Позакласна робота з історії у старшій школі.

Теоретичний блок:

1. Що таке позакласна робота з історії, її цілі та завдання.
2. Як пов'язати позакласну роботу з навчальною програмою з історії?
3. Які форми та методи позакласної роботи з історії?
4. Як організувати позакласну роботу з історії в школі?
5. Яка роль вчителя історії в організації позакласної роботи?
6. Які мотиваційні впливи та інноваційні інструменти використовуються в позакласній роботі з історії?
7. Як оцінювати ефективність позакласної роботи з історії у вихованні патріотизму та громадянської свідомості учнів?

Практичний блок:

Розробіть план проведення одного з видів позакласної роботи з історії (історичний клуб, вікторина, конкурс, екскурсія, олімпіада, зустріч з цікавою людиною, чия професія пов'язана з історією тощо).

Відвідайте музей або історичну пам'ятку та напишіть про це есе.

Очікувані результати:

- Розуміння сутності та значення позакласної роботи з історії.
- Уміння планувати та проводити різні види позакласної роботи з історії.
- Володіння навичками використання дидактичних засобів у позакласній роботі з історії.
- Уміння оцінювати ефективність позакласної роботи з історії.
- Готовність використовувати позакласну роботу з історії для виховання патріотизму та громадянської свідомості учнів.

Додаткові ресурси:

1. <https://naurok.com.ua/pozaklasna-robota-z-istorii-197273.html>
2. https://znayshov.com/Books/Details/anhliiska_mova/1klas/ukraina_i_svit_6_kl_shchupak_2023/1745
3. <https://repository.sspu.edu.ua/bitstreams/b64f14ea-fa48-4ca4-9c78-f0d2047ba1b7/download>

Поради:

- Для розробки ідеї плану позакласного заходу з історії можна використовувати готові сценарії, які можна знайти в Інтернеті з дотриманням правил академічної доброчесності або запити та потреби здобувачів освіти.
- При плануванні позакласного заходу з історії важливо враховувати вікові особливості та інтереси учнів.
- Для проведення позакласного заходу з історії можна залучити батьків, учнів інших класів, учителів інших предметів.
- Після проведення позакласного заходу з історії важливо провести рефлексію, щоб з'ясувати, що учням сподобалося, а що ні, що можна покращити в наступному заході.

Лабораторне заняття 8.

Нормативно-правова база та шкільна документація учителя історії.

Теоретичний блок:

1. Основні нормативно-правові акти, що регламентують діяльність учителя історії.
2. Перелік шкільної документації учителя історії.
3. Вимоги до ведення шкільної документації учителя історії.

4. Наслідки неналежного ведення шкільної документації учителем історії.
5. Як учитель історії може використовувати нормативно-правову базу та шкільну документацію для покращення своєї роботи?
6. Інноваційні ресурси на допомогу вчителю під час ведення шкільної документації.
7. Які перспективи розвитку нормативно-правової бази та шкільної документації вчителя історії?
8. Як учитель історії може використовувати знання нормативно-правової бази та шкільної документації для захисту своїх прав та законних інтересів?

Практичний блок:

Ознайомтеся з основними нормативно-правовими актами, що регламентують діяльність учителя історії. Проаналізуйте зміст шкільної документації учителя історії. Заповніть зразки шкільної документації учителя історії на вибір (календарно-тематичне планування, річний план роботи кабінету історії, заповнення класного журналу).

Оцініть ведення шкільної документації одним із учителів історії вашої школи.

Розробіть власні рекомендації щодо покращення ведення шкільної документації учителями історії.

Очікувані результати:

- Глибоке розуміння нормативно-правової бази та шкільної документації учителя історії.
- Уміння використовувати нормативно-правову базу та шкільну документацію для покращення своєї роботи.
- Володіння навичками ведення шкільної документації учителя історії.
- Уміння застосовувати сучасні інформаційно-комунікативні технології.

- Готовність до захисту своїх прав та законних інтересів за допомогою знання нормативно-правової бази та шкільної документації.

Додаткові ресурси:

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>
2. <https://vompkil.od.gov.ua/polozhennya-pro-viddil/>
3. <https://mon.gov.ua/>
4. <https://pano.pl.ua/wp-content/uploads/2023/12/Merezha-shkil-novatorstva-Ukrainy.pdf>

Поради:

- При ознайомленні з нормативно-правовими актами важливо звертати увагу на останні зміни та доповнення.
- Знайомитися із нормативною базою на офіційних сайтах органів влади.
- При заповненні шкільної документації важливо бути уважними та акуратними, щоб не допустити помилок.
- Регулярно контролювати ведення шкільної документації, щоб переконатися, що вона відповідає всім вимогам.

САМОСТІЙНА РОБОТА ТА ОЦІНЮВАННЯ

Самостійна робота

1.	«Сучасні методи навчання історії у старшій школі» як дисципліна	5 год
	Формування змісту та законодавчих основ викладання історії у старшій та профільній школі	5 год
2	Зміст історичної освіти в старшій та профільній школі	5 год
3.	Шкільний підручник історії для старшої школи: підходи, структура, методичне забезпечення	5 год
4	Формування компетентностей учнів у процесі навчання історії	5 год
5	Предметні ні компетентності.	5 год
6	Дослідницький підхід у навчанні історії учнів старшої школи	5 год
7	Методи наукового дослідження у старшій школі	5 год
8	Академічна доброчесність.	5 год
9	Педагогічна майстерність і особистість вчителя	5 год
10	Інноваційні системи навчання	5 год
11	Сучасні методи та прийоми навчання історії в школі.	10 год
12	Модерний урок історії в школі. Типи та структура	10 год
13	Основні вимоги до сучасного уроку	5 год
14	Урок історії в системі основних моделей навчання	5 год
15	Урок історії в інноваційних технологіях навчання	5 год

16	Організаційно-методичні засади навчання історії дітей з особливими освітніми потребами	10 год
	Всього	100 год

Тематика рефератів.

1. Патріотичне виховання на уроках історії.
2. Виховний потенціал історичного краєзнавства.
3. Мистецтво самопрезентації на уроці.
4. Творчо-пошукова діяльність учнів у процесі вивчення історії.
5. Технічні засоби навчання як складова оптимізації роботи учителя історії.
6. Педагогічні сайти і форуми вчителів історії.
7. Художня література як засіб навчання історії.
8. Ораторське мистецтво учителя та учня.
9. Вирішення конфліктних ситуацій на уроці.
10. Права і обов'язки вчителя.

Вимоги до написання реферату

Реферат – це цілісне завдання, яке передбачає розкриття здобувачем проблемної теми із курсу, що вивчається. Він повинен містити вступну частину, основну частину, в якій безпосередньо розкривається фактичний зміст теми, висновки, де студент демонструє власне розуміння теми та список використаних джерел (обсяг завдання до 10 сторінок).

Питання для підготовки до модульних контрольних робіт

1. Схарактеризуйте зміст і структуру шкільних програм з історії.
2. Визначте місце і роль краєзнавчого матеріалу в курсі історії України.
3. Назвіть освітні технології навчання.
4. З'ясуйте структуру історичних знань школярів.

5. Проаналізуйте роль історичних фактів та їх значення у вивченні історії.
6. Означте методика формування уявлень про історичний час.
7. З'ясуйте методика формування уявлень про історичний простір.
8. Класифікація історичних понять. Взаємозв'язок засвоєння історичних фактів і понять.
9. Розвиток вмінь учнів у процесі вивчення історії. Класифікація вмінь.
10. Методика формування вмінь в процесі вивчення історії.
11. Методика використання ТЗН на уроках історії.
12. Охарактеризуйте засоби та методи навчання.
13. Проаналізуйте вимоги до усного викладу.
14. З'ясуйте роль бесіди у вивченні історії. Види бесіди, вимоги до її проведення.
15. Методика роботи з підручником на уроках історії.
16. Документальні матеріали, їх значення та класифікація.
17. Проаналізуйте методи вивчення документів.
18. Класифікація наочності та їх використання на уроках.
19. З'ясуйте методи роботи з історичною картою.
20. Образотворча наочність та методика її використання на уроках.
21. Проаналізуйте практичний метод навчання.
22. Проаналізуйте проблемний метод навчання історії.
23. Урок – основна форма організації навчально-виховного процесу.
24. Охарактеризуйте вимоги до сучасного уроку.
25. Визначте класифікацію типів уроків.
26. Простежте форми підготовки вчителя до уроку.
27. Організація дослідницької роботи на уроках історії.
28. Проаналізуйте види оцінювання знань учнів. Формувальне оцінювання.
29. Висвітліть позакласну роботу з історії. Зміст, форми, значення.
30. Кабінет історії у сучасній школі.

31. Усна історія як джерело та метод вивчення.
32. Методика організації інтерперсональної комунікації учителя історії.
33. Проаналізуйте використання штучного інтелекту в сучасному освітньому просторі на уроках історії.
34. Метод проектів як ефективна технологія вивчення історії.
35. Проілюструйте виховний потенціал шкільного курсу історії.
36. Назвіть умови формування мотивації вивчення учнями історії.
37. Вимоги до ведення шкільної документації учителя історії.
38. Проаналізуйте професіограму сучасного учителя історії.
39. Назвіть та прокоментуйте форми педагогічного впливу на уроках історії.
40. Схема аналізу уроку.
41. Створіть технологічну карту уроку.
42. Особливості вивчення історії в інклюзивному класі.
43. Порівняйте модифіковану та адаптовану програми з історії в інклюзивному класі.
44. Висвітліть переваги та недоліки дистанційної та змішаної форми навчання історії.
45. Атестація та сертифікація учителя історії: зміст, форми, вимоги.

Вимоги до знань студентів при виконанні модульних завдань.

На оцінку «**відмінно**» (5) оцінюється робота, коли студент:

- вичерпно та правильно виконав усі завдання;
- виявив ґрунтовні знання з предмета;
- в логічній послідовності виклав матеріал кожного завдання;
- продемонстрував здатність диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання;
- допустив одну несуттєву неточність у викладі матеріалу.

На оцінку «добре» (4) оцінюється робота, що відповідає таким вимогам:

- усі завдання виконані на належному рівні;
- матеріал кожного завдання викладено в логічній послідовності;
- допущено дві-три неточності у викладі матеріалу.

На оцінку «задовільно» (3) оцінюється робота, коли:

- студент, який відповідає, не справився з одним - двома завданнями;
- недостатньо володіє матеріалом та термінологією;
- відповідь не містить логічного та послідовного викладу матеріалу.

На оцінку «незадовільно» (2) оцінюється робота, коли:

- завдання виконано менше ніж на 40 відсотків;
- студент не володіє термінологією;
- варіант відповіді хибний і не обґрунтований.

Індивідуальні завдання.

ІНДЗ № 1.

Підготувати есе-розмірковування на тему: «Як зробити вивчення історії в українській школі цікавим, корисним та захоплюючим?»

ІНДЗ №2

Підготуйте презентацію на тему «Підготовка до уроку історії як засіб розвитку креативності вчителя».

Методи навчання.

МН1 –словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо); Студенти здобувають знання, слухаючи розповідь,

лекцію викладача. Метод застосовується для передавання значного масиву інформації та для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків.

МН2 –практичний метод (лабораторні та практичні заняття);

МН3 –наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання конспекту уроку);

МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

МН6 – самостійна робота. Розв'язання поставлених задач передбачено під час виконання всіх самостійних завдань

МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти передбачена під час виконання ІНДЗ.

Методи оцінювання.

МО1 –екзамен;

МО2 –усне або письмове опитування

МО6 – реферати, есе;

МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

МО9 – захист лабораторних і практичних робіт;

МО10 –залік.

Засоби діагностики результатів навчання

- -екзамен;
- -залік;
- -модульна контрольна робота,
- -есе;
- -проект,

- -презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Види та методи навчання і оцінювання

Код компетентності (згідно ОПП)	Назва компетентності	Код програмного результату навчання	Назва програмного результату навчання	Методи навчання	Методи оцінювання результатів навчання
ЗК 1_	Знання та розуміння предметної області, професії	ПРН_1__	Знати предметну область професії, вміти формулювати та вирішувати проблемні завдання, генерувати нові ідеї.	МН1; МН4 МН6	МО2, МО6, МО7
ЗК 2	Уміння ідентифікувати і формулювати проблеми та здатність їх вирішувати	ПРН_ 2	Знати та розуміти сучасні теоретичні та методологічні основи історичної науки та методики	МН1 МН6	МО2, МО6 МО9

			викладання історії у закладах загальної середньої освіти.		
ЗК-3	Здатність володіти сучасними інформаційними і технологіями (включаючи ті, що базуються на ІКТ) в обсязі, необхідному для здійснення професійної освітньої та науково-дослідницької діяльності.	ПРН_3	Уміти застосовувати спеціальні фахові й педагогічні знання, методики та освітні технології, в тому числі й інформаційні для організації якісного освітнього процесу.	МН1 МН3; МН5	МО2, МО7 МО9
ЗК06	Здатність до організації освітнього процесу та позааудиторної роботи в освітніх закладах, планування та	ПРН9.	Розуміти соціальні функції професіонала в галузі освіти та розпізнавати та	МН1; МН4	МО2, МО6, МО7

	керування часом.		попереджувати маніпуляції історичними фактами.		
--	------------------	--	--	--	--

ЗК08	Здатність до виконання педагогічної діяльності як індивідуально, так і в колективі; створення справедливої і доброзичливої атмосфери, відносно усіх учасників освітнього процесу, незалежно від їх соціально-культурно-економічних особливостей	ПРН10.	Уміти розробляти та реалізовувати проекти з метою переосмислення наявних або створення нових знань, застосовуючи основні дослідницькі методики з історії.	МН2; МН7	МО2, МО6, МО7
------	---	--------	---	-------------	---------------------

Код компетентності (згідно	Назва компетентності	Код програмного результату	Назва програмного результату навчання	Методи навчання	Методи оцінювання результату
----------------------------	----------------------	----------------------------	---------------------------------------	-----------------	------------------------------

ОПШ)		у навчання			атів навчанн я
ФК_01	Здатність продемонструвати знання і розуміння сучасних теоретичних та методологічних основ історії, а також методик викладання історії у закладах загальної середньої освіти.	ПРН_2.	Знати та розуміти сучасні теоретичні та методологічні основи історичної науки та методики викладання історії у закладах загальної середньої освіти.	МН1; МН4 МН6	МО2 МО6 МО9
ФК_02	Здатність застосовувати набуті історичні й педагогічні знання, сучасні методики і освітні технології, в тому числі й інформаційні,	ПРН_2.	Знати та розуміти сучасні теоретичні та методологічні основи історичної науки та методики викладання історії у	МН1; МН4; МН5 МН6	МО2 МО6 МО9

	для забезпечення якості освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.		зкладах загальної середньої освіти		
ФК_09.	Здатність розробляти та реалізовувати освітні проекти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислювати наявні чи створювати нові знання.	ПРН_10_	Уміти розробляти та реалізовувати проекти з метою переосмислення наявних або створення нових знань, застосовуючи основні дослідницькі методики з історії.	МН4 МН5 МН7	МО1 МО10

Критерії оцінювання результатів навчання.

Суми балів	Оцінка	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою
------------	--------	----------------------	---------------------	-----------------------	-------------------------------

за 100-бальною шкалою	ЄК ТС				екзамен	залік
90-100	А	відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	В	добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці,	Достатній (конструктивно -	добре	зараховано

			вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	варіати вний)		
74- 81	С	добре	здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64- 73	Д	задовільно	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє	Середні й (репрод уктивни й)	задо віль но	зар ахо ван о

			знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих			
60-63	Е	задовільно	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	незарховано
1-34	F	незадовільно з	здобувач вищої освіти володіє			

		обов'язковим повторним вивченням дисципліни	матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			
--	--	---	---	--	--	--

Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за практичну діяльність; оцінка за ІНДЗ та оцінка за екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Залік

Поточне тестування та самостійна робота										ІНД З/Ес е	П/Т	Су ма
Змістовний модуль 1				Змістовний модуль 2								
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т1 0	12	40	100
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4			
Модульний контроль - 4				Модульний контроль - 4								

Передбачено отримання додаткових балів за результатами досягнень неформальної освіти (прослухані лекції, тренінги), за наявності відповідного сертифікату – 10 балів за сертифікат

Екзамен

Поточне тестування та самостійна робота										Підсумковий тест (екзамен)	Сума	
Змістовий модуль № 3				Змістовий модуль № 4								ІНДЗ
T1 1	T1 2	T1 3		T1 4	T 5	T 6	T 7	T1 8	T1 9	5	40	100
5	5	5		5	5	5	5	5	5			
Модульний контроль - 5				Модульний контроль - 5								

Передбачено отримання додаткових балів за результатами досягнень неформальної освіти (прослухані лекції, тренінги), за наявності відповідного сертифікату – 10 балів за сертифікат

Питання підготовки до підсумкового контролю (1-2 змістові модулі).

1. Поясніть що таке методика навчання історії? Визначте об'єкт та предмет методики навчання історії як науки.
2. Поясніть у чому полягає зв'язок методики навчання історії з іншими науками.
3. Визначте від яких факторів залежить відбір та структурування змісту шкільних історичних курсів?
4. Визначте мету і завдання шкільної історичної освіти в Україні в основній школі?
5. Означте проблеми і завдання профілізація загальноосвітньої школи
6. Охарактеризуйте основні положення концепції Нової української школи.

7. Шкільні програми з історії: зміст і структура, нові підходи.
8. Схарактеризуйте суть реформування шкільної історичної освіти в Україні в умовах російсько-української війни.
9. Проблема безпеки учнів у школі
10. Предметні змістові лінії та предметна компетентність.
11. Просторова і хронологічна компетентності учнів.
12. Логічна компетентність.
13. Інформативна, аксіологічна компетентності
14. Особливості методики роботи з документами на уроках
15. Історичні знання як головний елемент історичної освіти. Компоненти історичного знання.
16. Історичні факти, їх роль у вивченні історії.
17. Формування уявлення про історичний час та простір: методи.
18. Історичні поняття: класифікація. Методика формування історичних понять.
19. Історичні тексти у навчанні історії. Класифікація навчальних текстів.
20. Підручник як основний тип навчального тексту. Функції підручника.
21. Прийоми роботи з текстом підручника історії 10-11(12) класів.
22. Підручник інтегрованого курсу історії в старших класах: новітні підходи, дискусія.
23. Використання наочності в старших та профільних класах. Види та класифікація наочності.
24. Історичні карти, їх класифікація та характеристики. Прийоми роботи з історичними картами.
25. Зображувальна наочність. Особливості прийомів роботи з карикатурою, плакатом.
26. Застосування умовно-графічної наочності в старших класах: опорні схеми, конспекти, сигнали, таблиці, графіки, діаграми.
27. Методика організації дослідницької діяльності.
28. Дослідницька діяльність на уроках і в позаурочний час. Форми дослідницької роботи з учнями.

29. Методи наукового дослідження у старшій школі.
30. Форми позакласної роботи з історії: зміст, форми, значення.

**Питання підготовки до підсумкового контролю
(3-4 змістові модулі).**

1. Урок - основна форма організації освітнього процесу.
2. Специфічні форми навчально-виховного процесу з історії.
3. Вимоги до сучасного уроку з історії.
4. Класифікація типів уроків з історії.
5. Підготовка вчителя до уроків.
6. Характеристика комбінованого уроку.
7. Характеристика уроку узагальнення та систематизації знань, вмінь та навичок.
8. Уроки семінарського та лабораторного типів.
9. Характеристика уроку - лекції.
10. Урок історії в дистанційному форматі.
11. Особливості викладання історії в інклюзивному класі.
12. Завдання перевірки оцінювання знань та вмінь учнів на уроках історії.
13. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти.
14. Особливості формувального оцінювання.
15. Методика усної перевірки знань та вмінь учнів на уроках історії.
16. Методика дистанційної перевірки знань та вмінь учнів на уроках історії.
17. Методика письмової перевірки знань та вмінь учнів на уроках історії.
18. Самоаналіз уроку.
19. Дидактична сутність міжпредметних звязків. Їх роль у вивченні історії.
20. Методика реалізації міжпредметних та міжкурсівих звязків у процесі вивчення історії.
21. Особливості викладання інтегрованих курсів історії.

22. Документація учителя історії. Календарно-тематичне планування.
23. Кабінет історії в школі.
24. Атестація та сертифікація учителя історії.
25. Професіограма учителя історії.
26. СІТ на уроках історії.
27. Мотивація учнів на уроці історії.
28. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі.
29. Інтерактивні технології навчання історії.
30. Виховний потенціал уроку історії.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Методичне забезпечення

Малецька Т. В. План-конспект уроку всесвітньої історії для 9 класу «Об'єднання Німеччини. Німеччина у 1871 – 1900 роках». *Мистецтво викладання: золоті зерна досвіду*. Педагогічний щорічник Острог, 2019. Вип. 1. С. 27-31.

Малецька Т. В. План-конспект уроку історії України для 11 класу «Соціально-економічні реформи М. С. Хрущова 1953 – 1964 рр.». *Мистецтво викладання: золоті зерна досвіду*. Педагогічний щорічник. Острог, 2019. Вип. 2.

Малецька Т.В. Вивчаймо ефективно або Лайфхаки з хронології на уроках історії. Методичний посібник. Острог, 2017. 82 с.

Основна

Бухнієва О. А., Банкул Л. Д. Потенціал інноваційних технологій в освіті. *Теорія і методика професійної освіти*. 2019. Вип. 10. Т. 1. С. 110–114.

Давидюк Р. П., Данильчук В. Р. Розвиток критичного мислення учнів під час вивчення теми «Голодомор 1932–1933 років в Україні». *Нова педагогічна думка*. 2021. №4 (108). С. 105–109.

Друга світова війна на уроках історії в школі: Інтерактивний онлайн-посібник / Заг. ред. Кендзьора П. І. Львів, 2017.

Єрмолаєва Г. Використання методу сторітелінгу в процесі викладання фахових дисциплін для бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *Вісник ХДАК*. Вип. 59. 2021. С. 44–52.

Желіба О. В. Теорія і методика навчання історії. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 305 с.

Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році. *Історія в рідній школі*. Науково-методичний журнал. 2022. № 4–6. С. 2–33.

Малецька Т., Фурман В. Мейнстрим педагогіки серця в контексті ідей гуманізму В. Сухомлинського в діалозі з актуальними проблемами Нової української школи. *Нова педагогічна думка*. 2019. №3 (99). С. 160-163.

Мисан В. О. Принципи змісту шкільного курсу історії України як дидактична проблема. *Проблеми дидактики історії*. 2017. Вип. 8. С. 49-56.

Мороз П. В., Мороз І. В. Інформаційний та методичний потенціал фотографії як історичного джерела (на прикладі підручника «Досліджуємо історію і суспільство»). *Проблеми сучасного підручника*. 2022. № 29. С. 137–153.

Павлик Надія. Теорія і практика організації неформальної освіти молоді : [Навчальний посібник]. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 162 с.

Пометун О. І., Гупан Н. М., Власов В. С. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: методичний посібник. Київ: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 208 с.

Пометун О. Компетентнісний підхід у сучасній історичній освіті. *Історія в школах України*. 2017. №6. С. 3-13.

Процюк І., Козаченко Р., Сокур О. Формувальне оцінювання на заняттях із гуманітарних дисциплін. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 1 (105). С. 259–267.

Терно С. Теорія та методика навчання історії. Практикум для здобувачів ступеня вищої освіти. Запоріжжя, 2016. 36 с.

Толмач М. С. Цифрові технології в освіті: можливості й тенденції застосування. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2021. Т. 4. №2. С. 159-171.

Яковенко Г. Г. Методика навчання історії: навчально-методичний посібник. Харків: Видавництво ХНАДУ, 2017. 324 с.

Додаткова

Гладун М. А., Сабліна М. А. Сучасні онлайн-інструменти інтерактивного навчання як технологія співробітництва. *Відкрите освітнє середовище сучасного університету*. 2018.

Вип. 4. С. 33-43.

Гриценко А. П. Методика формування в старшокласників умінь використовувати інформаційні ресурси. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного ун-ту*. Педагогічні науки. Вип. 3. Бердянськ, 2014. С. 50–56.

Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Вид. 3-тє, випр. Київ, 2015.

Желіба О. В. Урок історії: спроба відповіді на виклики сьогодення. *Історія в рідній школі*. 2015. № 4. С. 15-18.

Історія Голокосту: освіта та пам'ять / Упоряд.: В. Бобров, Н. Голосова, О. Педан-Слепухіна, А. Подольський, М. Тяглий. Вид. 2-ге, випр. Київ, 2016.

Каплінський В. В. 100 складних ситуацій на уроках та поза уроками: шукаємо рішення. Навчальний посібник для майбутніх учителів. Вінниця, 2015.

Коляструк О. Візуальні документи як особливі джерела історії повсякденності. *Історія в школах України*. 2016. № 4. С. 15–16.

Малецька Т.В. Ігрові технології навчання на уроках всесвітньої історії. Тернопіль-Харків: Ранок, 2012. 128 с.

Малецька Т.В. Ігрові технології навчання на уроках історії України. Тернопіль-Харків: Ранок, 2012. 144 с.

Мирошніченко В. О. Використання сучасних інформаційних технологій: формування мультимедійної компетентності (для спеціальності – Історія): навч. посіб. Київ, 2016.

Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології: навчальний посібник. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.

Мороз П. В. Дослідницька діяльність учнів у процесі навчання історії України. Київ, 2018. 128 с.

Навчаємо мислити критично: посібник для вчителя / автори-укладачі О. І. Пометун, І. М. Сущенко. Д., 2016.

Павленко О. Контроль в освіті як дидактична категорія і наукова проблема. *Історія в школі*. 2015. №5. С. 20-22.

Плинокос Д. Д., Коваленко М. О. Неформальна освіта: теоретичні аспекти і наукові підходи. *Наукові праці*

Кіровоградського національного технічного університету.
Економічні науки. 2016. Вип. 29. С. 53-60.

Підручники

Бураков Ю. В., Кипаренко Г. М., Мовчан С. П. Всесвітня історія. Підручник для 11 кл. Київ, 2019.

Власов В. С., Кульчицький С. В. Історія України (профільний рівень): підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Київ: Літера ЛТД, 2019. 288 с.

Власов В. С., Кульчицький С. В. Історія України (рівень стандарту) : підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Київ: Літера ЛТД, 2019. 256 с.

Всесвітня історія. Історія України. (Інтегрований курс). 6 клас. Всесвітня історія. 7–9 класи. Історія України. 7–9 класи. Всесвітня історія. 10–11 класи. Історія України. 10–11 класи. Навчальні програми для закладів загальної середньої освіти. Київ : HREC PRESS, 2022. 260 с.

Гісем О. В., Мартинюк О. О. Історія України [профільний рівень] : підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Харків : Ранок, 2019. 256 с.

Гісем О. В., Мартинюк О. О. Історія України [рівень стандарту] : підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Харків : Ранок, 2019. 288 с.

Даниленко В. М., Смольницька М. К. Історія України: [рівень стандарту]: підруч. для 11 кл. закл. загальн. серед. освіти. Київ : Генеза, 2019. 224 с.

Ладиченко Т.А. Всесвітня історія. Підручник для 10 класу. Київ, 2018.

Ладиченко Т.А. Всесвітня історія. Підручник для 11 класу. Київ, 2019.

Осмоловський С. О., Ладиченко Т. В. Всесвітня історія. Підручник для 9 класу. Київ, 2017.

Полянський П. Всесвітня історія. Підручник для 10 класу. Київ, 2018.

Полянський П. Всесвітня історія. Підручник для 11 класу. Київ, 2019.

Сорочинська Н. Я., Гісем О. О. Історія України. Підручник для 10 класу. Київ, 2018.

Хлібовська Г. М., Наумчук О. В., Крижановська М. Є, Гирич І. Б., Бурнейко І. О. Історія України [рівень стандарту] : підруч. для 11 кл. закл. загальн. серед. освіти. Тернопіль: Астон, 2019. 256 с.

Щупак І. Всесвітня історія. Підручник для 10 класу. Київ, 2018.

Щупак І. Всесвітня історія (рівень стандарту): підручник для 11 класу. Київ: Оріон, 2019.

Інформаційні (інтернет) ресурси

«Всеосвіта» - Національна освітня платформа. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/>

15 інноваційних методів навчання з посібником і прикладами <https://ahaslides.com/uk/blog/15-innovative-teaching-methods/>

Горчакова А. «Усна історія», як засіб формування історичної пам'яті здобувачів освіти старших класів. URL: <https://genzum.org/library/usna-istoriya-yak-zasib-formuvannyaistorichnoi-pamyati-zdobuvachiv-osvity-starshyh-klasiv>

Державний стандарт базової і повної середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 року № 1392. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п>

Державний стандарт базової середньої освіти. 2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>

Електронна бібліотека Чтиво. Розділ – Історична література. Режим доступу: <http://chtyvo.org.ua/genre/istorychna/books/>

Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145–VIII, із змінами. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Закон України Про повну загальну середню освіту. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 31 [URL] : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

Інститут модернізації змісту освіти. Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/>

Інститут педагогіки НАПН України. Розділ – методичні посібники. Режим доступу: <https://undip.org.ua/rubric/metodman/>

Історія України. Всесвітня історія. 6–11 класи. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. 2022. URL: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednyaosvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas_9

Книги та підручники з історії України та всесвітньої. Режим доступу: <http://history.vn.ua/>

Концепція виховної роботи на 2021-2025 рр. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Pol/Konc_epcia_vyhovnoi_robotu.pdf

Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>

Методичні рекомендації до використання в освітньому просторі проекту «Діалоги про війну». URL: file:///C:/Users/Gyrocopter/Downloads/RAAOg16178892937KQY_9.pdf.

Міністерство освіти і науки України. Розділ – Загальна середня освіта. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/zagalna-serednya-osvita>

Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Історія: Україна і світ. 10-11 класи. Київ, 2022. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/Istoriya-Ukrayina.i.svit-Intehrovanyy.kurs.30.09.2022.pdf>

Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Історія України. Всесвітня історія. 6-11 класи. Київ, 2022. URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/Navchalna.programa.2022.WH.HU.6-11.pdf>.

Нова українська школа. Режим доступу: <https://nus.org.ua/>

Освіта UA. Державний стандарт базової середньої освіти. (2023). Додаток 17 до Державного стандарту базової середньої освіти. URL:

http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/

Освітній проект «На урок». Режим доступу: <https://naurok.com.ua/>

Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти» від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>

Український інститут національної пам'яті. URL: <http://www.memory.gov.ua>

Чат «На Урок»: спілкування із видатними постатями минулого на основі технології ChatGPT. Освітній проект «На Урок» для вчителів. URL: <https://naurok.com.ua/chat>

Ментальні карти. URL: <https://osvitasl.km.ua/wp-content/uploads/2020/03/%D0%A1%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%8E%D1%94%D0%BC%D0%BE-%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96-%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8.pdf>

Ментальна (інтелектуальна) мапа. URL: https://www.youtube.com/watch?v=6MqzZq5bbFk&ab_channel=%D0%9D%D0%B0%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%94%D1%83%D1%85%D0%BD%D0%BE

Ігрові технології на уроках історії. URL :
<https://vseosvita.ua/library/tvorca-robota-igrovi-tehnologii-na-urokah-istorii-453404.html>

Єрмоленко А. О. Професіограма й професійний портрет сучасного вчителя історії *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки. 2015. Вип. 124. С. 78-81. URL:
https://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2015_124_22

Навчально-методичний посібник

Давидюк Руслана Петрівна, доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України Рівненського державного гуманітарного університету.

Малецька Тетяна Володимирівна, кандидат педагогічних наук, вчитель історії вищої категорії, учитель-методист Острозького ліцею №2 Острозької міської ради Рівненської області.

**Сучасні методи навчання історії у старшій школі.
Навчально-методичний посібник. Рівне: РДГУ, 2023. 80 с.**

для студентів освітнього ступеня «Магістр»,
спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)»

Наклад 50 примірників.